

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Издази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.
Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

Међу лужичким Србима.

Писма гђе Савке дра Ј. Суботића.

Будишин, 28. августа 1905. г. п. н.

I.

Драги пријатељу!

Тешко да сте икада добили вести из ових крајева. Истина, били су овде пропле године изасланици Матице Српске, г. г. А. Хаџић, председник, и др. Милан Савић, секретар, са својом госпођом и ћерком. Али они су обишли само ово место, Будишин (Бауцен) и најближу околину; а ми ћемо, ако Бог да, и друге крајеве да обиђемо у којима живе наша браћа лужички Срби.

Путујем с једном одличном Рускињом из Петрограда, коју такође занима судба овог маленог словенског племена.

Допутовале смо из Дразђана (Дрезде) овамо у Будишин, који броји на 36 хиљада становника. Место је лепо и чисто. Ту нас је дочекао предикатор цркве у Будишину, г. Јаков Шевчик, велики родољуб овог огранка словенског, коме је још раније био објавио секретар Матице Српске, г. др. Милан Савић, за наш долазак.

Већ на први поглед видело се, да имамо за вођу образована и васпитана човека. Оно одмерено држање, оно љубавно опхођење, потпуно је оправдало речи

наших лањских посетилаца, г. г. А. Хаџића и др. М. Савића, да ћемо имати посла са једним одличним родољубом, са једним свестрано образованим човеком.

Упутисмо се прво „Српском Дому“, који је лане освећен и у чију почасти су били и наши више именовани изасланици Матице Српске. Зграда је величанствена, на три спрата, а у прочељу су исписане речи златним словима: „Serbski Dom v Budišinje“. Зграда је импозантна и највећа је у овом граду. У њој су смештене многе старине, све из живог овог народа. Ту је смештена и етнографска изложба истог народа, врло значајна, јер се ту види лепа прошлост тога племена. Тамо смо нашли и портрета многих првака њихових. Биле смо после и на гробљу и увериле смо се, како тај народ поштује и цени своје заслужне спомове. Свима првацима њиховим подигнути су споменици као и „Српски Дом“ из народних прилога и окићени су свежим цвећем. Знак је, да се често посећују ти гробови и да се у знак поштовања ките венцима.

Лужичких Срба ће бити данас око 200 хиљада, па и ти су раштркани по Саксонској и Пруској и подељени су на две вере: римокатоличку и протестантску, па

ипак су били кадри, да подигну овако величанствену зграду, овај дични монумент своје културе, а нас има у Аустро-Угарској преко милијун душа, па нисмо у стању да подигнемо музеј, у коме се оличава прошлост сваког народа, нисмо чак ни почели да стварамо бар етнографску збирку, коју сам и сама за последњих 30 година неколико пута покретала у јавним предавањима и листовима; а сад би, канда, већ и доцне било, бар не у целом обиму, јер се наша народна ношња у бившој Војводини сасма изгубила, те је ни у сликама не би могли наћи. Друштво пак ових Срба издало је богат албум своје етнографске збирке, који служи свакој бољој кући за леп украс. У њему је тако сачувана прошлост тога огранка нашег племена.

Код мушких се народно одело готово сасвим изгубило; носе се као и остали Немци њихових крајева, али код женских се очувало у пуном смислу, ма да је у сваком крају друкчије. Но свуда је живописно и складним бојама ишарано. Па ипак, морам приметити, да је и у томе мода своју моћ проширила. Задржан је само крој и начин, али од домаћих рукотворина ни трага, све је на њима фабричко. Од домаћих везова и других рукотворина женских, налазе се трагови само у музеуму, који су прибрани у горњем народном дому.

И за чудо, да тај народ има многе сродности са нашим обичајима овамо.

Жене им, као и код нас, носе скуте (донн део кошуље од дебља платна и везује се на овењачу), а то је канда типичан знак словенске ношње. Горња је кошуља кратка, као и у наших жена, и обично је од финија платна. Рукави су пошироки, кратки до лаката и лепо извезени. Горње су им кошуље обично и по прсима извезене.

Код њих се очувала и игра „коло“. Имају гајдаша и буклијаш позива у сватове са ишараним пешкиром о врату и чутуром у руци, а позвани везују дарове на чутуру. Има код њих тужаљака при укопима, као у Црној Гори и Србији. Само сам наишла на нешто, што

у нас нигде не видех. Кад су женске у великој жалости, оне се умотају у беле чаршаве тако, да им се једва очи виде, као да су турске буле. Од куда је то потекло, нисам могла да докучим, али су ми рекли, да је тај обичај тамо из врло далеке давнине.

И жене и девојке се повезују, али у сваком крају друкчије и по том повезу распознају се девојке од жена. Повез им је најлепши украс лица и заиста је фантастичан и живописан.

Гостољубље је развијено као и у нас и као свуда по словенским народима. Посетили смо, са нашим драгим пратиоцем, и једну имућну ратарску кућу лужичких Срба из околине Буднишина. Али какво изненађење? Мишљасмо, да улазимо у какав спахински дворац. Авлија пространа; кућа на спрату. Пред кућом лепа башта са малим језером, на коме се деца возају у чамцу. Преко од куће је штала изидана на сводове и у тој око 30 комада лепих и гојазних крава. Кућа је неке удовице, која има четир кћери, од којих су три удате, а једна у коси, велика девојка око својих 20 година. У кући је најстарија удата кћи са својим мужем; они воде кућу и она деца, што се возала на језеру, то су јој унучад.

Ту удату кћер затекли смо у авлији, где риба судове од млека, а стара, удовица, и зет јој беху заузети послом са млађима у штали око крава. Девојка пак спремаше ручак. Све су биле обучене у простом народном оделу. Наш пратилац, г. Шевчик, представио нас је младој домаћици на свом српском језику, а она ће рећи: пије пристojно, да говори с њиме језиком, који госпође не разумеју; а он јој одговори: баш је жеља ових страних госпођа, да чују наш језик, јер је и од њих ова старија госпођа, Српкиња, из доњих крајева, а ова млађа је Рускиња. На те речи се чисто заспа лице ове младе жене и одмах дозове матер, мужа и сестру, те им објави, да су добили миле госте из далеких крајева.

Кад нам се приближише, поздравише нас врло љубазно и стара нас уведе у собу при земљи, а две кћери и зет одо-

ше, да се на брзу руку преобуку у чистије одело.

Била је субота тог дана и девојка је меси́ла за сутра колач, који је тамо уобичајен код свих Срба и зову га воскресни колач, јер и они, као и Руси, зову недељу воскресеније. Колач је као и велика торта и врло је укусан и слadak.

Соба, у коју су нас увели, била је грађански намештена, као и свака друга имућнија кућа, али собе у горњем спрату, у које су нас доцније увеле, биле су господски намештене. Највише сам се зачудила, кад сам опазила пијанино (гласовир), својину најмлађе кћери, која је довршила вишу женску школу и говори врло лепо немачки. Чуле смо ту, да је пста девојка била пре две године у Риму са осталим римско-католичким хацијама, а чуле смо и то, да им недељом и свецем долазе комшије, те им она свира у гласовир, а они уз њега певају црквене и друге песме, те се тако — песмом и свирком лепо забављају у благодане. Па та, толико образована девојка, музе краве, кува, меси и обавља сав домаћи посао као и друге ратарске кћери. А и она ће се, по свој прилици, удати за ратара, као и остале њене сестре, али треба знати, да су и ратари овде много образованији од наших тамо.

Сто беше међу тим већ постављен као и у господској кући, а послужили су нас белом кавом, воћем и оним недељним колачем, што је девојка била спремила за сутрашње своје посетиоце.

Лужички Срби, што живе у Саксонској краљевини, већином су римо-католичке вере, док они, што живе у Пруској, припадају протестантској вери. Са тих околности наишли смо у Будишину и околним местима на једну карактеристичну црту; наиме, наишли смо, да су им цркве уздуж по среди одељене гвозденим шипкама (гитером), те се у једном одељењу служи римо-католичка служба, а у другом протестантска, наравно, свака у друго доба. Видите, како се људи знају овде сложити и испомоћи, а код нас не могу да се сложе ни Румуни ни Бугари, који с нама једну веру и једну службу имају, а камо ли Срби, који су друге вере, него

се гонимо и бијемо као највећи душмани. — Значајно је и то, да се придика и песма црквена исказује у Саксонској на српском језику, док је то у Пруској, као што нас извештавају, забрањено. Казују нам да се у Саксонској и деца српска у основној народној школи уче и васпитавају на свом матерњем језику; док она деца, што су у Пруској, морају све то на немачком језику да чине. Тамо је забрањен и међусобни разговор на матерњем језику и строго се казни свако дете, које се усуди да са својим другом разговара на свом матерњем језику.

Као што се види, овде се у Саксонској много слободније креће тај наш братски народ, па се ту боље одржала и очувала и његова култура. У Пруској не би ни дозволили, да се подигне овакав „Српски Дом“. Тамо чак забрањују, као што смо извештени, да се и зборници штампају на српском језику. Из свега излази, да се у Пруској систематски иде за тим, да се овај огранак словенски понемчи, а то ће на жалост, канда и постићи за кратко време оваким присилним мерама, јер млађи нараштај, и после школе, као што смо се доцније и увериле, ретко се служи својим матерњим језиком, те ће га и заборавити.

Приметиле смо још нешто на овом братском нам народу, а наиме, да су људи обично стасити, и као што чујемо, од њих се највише и узимају војници за царску гарду; али нису баш лепо, јер имају широко лице; врло су слични Словенцима или Крањцима. Напротив жене су им лепе, нежне и сарамерно ситне; имају много сличности са Српкињама. Већином су смеђе, имају фино лице и нежне руке. Запитала сам баш ту имућнију ратарку: откуда су јој тако нежне и чисте руке и лице, кад ради на дому и у пољу толике послове? А она ми одговори: да она и све њене друге, после сваког рада, пере руке у сурутци и чисти нокте четкицом. У вече, пре спавања, очешља косу и умије се сва у сурутци, па тако, што дан и рад поквари, то ноћ и сурутка поправи на лицу и рукама. — А ко вас је томе научио, запитаћу: Го-

ворено нам је у школи о том, а тај обичај постоји већ одавна међу нашим женскињама овде.

Ето, помислим у себи, како се човек може свуда нечем научити. Но оне могу и да чине то и да се перу у сурутки, јер свака кућа има бар по једну краву, која их храни, па ето их пере и улепшава, те онако и изгледају све женске као млеком наливане, што наши веле; не знају оне тамо за белило и руменило; њима дају то њихове краве и природа.

Чуле смо даље и то, да тамо свака велика девојка добије од родитеља бар по једну краву, коју она музе и тимари, а добит отуда припада њој, а тај добит не троши на дукате и свилу, него га носи у штедионицу на приплод и то јој је мираз при удаји. Она га сама заслужи, па га боље и чува.

Ето вам лепа примера, моје миле Српкињице, у овим вашим сестрама на северу. Купујте и ви краве, а не дукате, умивајте се сурутком, а не кварите своје лепо и здраво лице којекаквим отровима.

Кад смо довршиле наше посматрање по Будишину и најближој околини, приредиле смо заједнички ручак, у Будишину, у гостионици „Гуде“, у почасти нашем путевођи, ученом г. Ј. Шевчику. Ту прилику сам употребила, да се овом добром човеку, овом врлом родољубу захвалим у једној здравици на његову труду и његовој љубазности, па сам надовезала, какав велики значај има његово име и његов рад за овај нов „Српски Дом“ братског нам народа. Дотакла сам се у том оне животне снаге, која почива у том маленом словенском огранку, јер се, ето, вековима одржао и као стена пркосио туђинској навали. Похвалила сам родољубиве вође народне, који су подигли овај храм народне културе у овом мору туђинском, међу које сам убројала и велике заслуге г. Шевчика, чија је поглавито једина заслуга, што се у том Дому спремила иместила етнографска збирка овог братског племена.

Здравица је ишла из срца, те се тако

и упијала у срце не само том великом родољубу, него и свим присутним гостињама српским, који су ручали у побочној соби, те су из усхићења прешли к нама и мене и моју сапутницу одушевљеним усклицима поздрављали...

Међу овима се особито одликовао домаћин гостионице, ватрени Србин, и поче хвалити, како су их лане изасланици Матице Српске обрадовали својим доласком, а особито им мило беше, што су у друштву њихову биле и госпођа дра М. Савића и мила му кћерка, те су тада имали прилике, да упознаду и наше Српкиње из доњих крајева. И г. Шевчик се врло похвално изражавао о изасланицима Матичиним и о пажњи, коју су им онострану Срби указали при освећењу њиховог дома. Камо среће, рече у одговору своје на моју здравицу, да се можемо чешће састајати и братски поразговорити, те би и нама порасла крила. А кад би чешће долазиле и сестре наше са јужних крајева, као оно лане гђа Савићка са својом милом кћерчицом, и као што имамо срећу и данас да видимо у својој средини вас поштована госпођо и ову одличну гђу Рускињу, ми би се још више охрабрили и држим, да би нас то и спасло у овом мору туђинског елемента. — Приметила сам из тог говора и оног одушевљеног поздрава присутних гостију и браће наше, лужицких Срба, да је врло пријатан утисак оставила на њих посета наших матичиних изасланика, па тако и ова наша посета.

То после подне кренуле смо се у варош Герлицу на земаљску изложбу, а оданде смо отишле у другу насеобину ове наше браће у тако звану Спревску прашуму, у место Бург, близу Берлина, где смо преноћиле, а о том ћу вам причати у другом писму; а овде ћу само још то додати, да смо на изложби тој наишле на многе словенске називе и многа словенска имена. Знак је, да је и по овом крају некад словенска реч господарила.

[Свршиће се.]

шем оку најбоље допада, него из оног лошег пљоснатог и незнатног зрневља, које на продаји малу вредност има и које кроз решето пропада; та врста хране даје најбоље брашно, т. ј. баш оно, које пмућне газде већином стоки и живини дају, баш то је најбоље за хлеб. Какво жито дакле да мељемо и из каквог брашна да печемо најхрањивији хлеб? Као што сам већ горе споменула од најнезнатнијег, лаког и лошег жита; а за тим добивено брашно само на ретко сито ваља просејати тако, да за људску храну најпотребнији насевак остане, јер се у њему највише храњивих делова налази. По пропаласку францеских хемичара баш мекше а нарочито насевак, раствори брашно или хлеб, па тим начином учини, да стомак лакше свари, јер има у њему извесне материје за врење; наше жене праве из њега „комлов“ — квасац — који са мало воде растворен уз топлу пећ као и поред тоpline стомака брашнени скроб полако у шећер претвара.

Али ми не печемо хлеб само од пшеничног брашна него и од ражи, која је по храњивости својој врло слична пшеници; разлика је само у том, што у ражовитом хлебу садржина је воде са $1\frac{1}{2}\%$ већа, а садржина корисних делова је у $1\frac{1}{2}\%$ мања него у пшенице. За то из ражовитог брашна печен хлеб дуже одржи мекоту своју а често месецима стоји без да се потпуно осушио или окорео. С тога прости људи у Вестфалији само четир пута у години пеку хлеб. Нама се ова тврдња чудноватом види, јер ми и пре три дана печени хлеб држимо већ да је тврд; али ако прихватимо научњачку тврдњу, да је од насевака сув хлеб сварљивији него бео мекан хлеб; онда нам ваља признати, да Вестфалци — валда по нагону или усљед других каквих околности, свакако готовљење здравога хлеба, више на научној основи врше него ми. У Америци постоји већ једна машина, која пшеничну спољашњу љуску обија, а без да повреди унутарњи слој — који је у корисним условима најобилатији. Оваки хлеб од насевака једе мудри немачки и једе народ малене Дан-

ске земље. На жалост, само код нас се, па чак и прост свет отима за бели хлеб. Кад сам неком приликом једнога од простих својих суграђана за узрок запитала, зашто пече бео напирен хлеб а не пече онај од насевака? Одговорио ми је: „По дућанима продају као земља црно брашно, а то је још и горко, а ми паори живимо скоро само о сувом хлебу, па кад је леп бео, онда мислимо да једемо колача“. За то нема човека, који би их обавестио, да они сами себе варају. У белом и правом колачу се накнади потребна количина хране млеком, машћу, јајима и маслом (путером), а у белом хлебу, у уображеном „колачу“, нема тога додатка, па је зато обмана велика, да је бели хлеб боља храна од црног — и за то су и бледа лица у нашега простог света, који се само хлебом храни и нестаје оне здраве ружине румени коју они корисни делови црнога хлеба сами природно бојадишу. У оних наших ратара, који се белим хлебом храни, чмане и снага и за то видимо, да од десетак година амо, од кад се наш земљораднички свет слабо храни, да у њега нестаје оне дивовске снаге, коју му је пружао црни хлеб, те се све више појављује кржљавост међу њима. — Е, али то су знаци времена. . . . Навала цивилизације свуда се истиче те оно лепо и добро, потискује.

Но бар у једноме кад бих могла обратити наш безазлени земљораднички свет, да натраг врати „као снег бео хлеб“ ономе од кога је јести научио, да га остави, па нека га кусају она господа, која га и воле! Не велим с тога, као да и за ове не би било штета, него, што господа поред белог хлеба, обично и друго какво храњиво јело једу, — уз то још и родољубиви осећаји дошаптавају ми: да ако већ извесна врста цивилизације, која душу и тело подједнако суши, народне жртве иште те већ неко и пропасти мора, то онда боље нека пропадне онај део народа, који мањину сачињава, — а нека остане, нека се диже, снажи и крепи већина и простота, тај представник праснаге народне.

Послушајте ме дакле, сестре ратарке, мене, вашу пријатељицу, коју тишти ваш телесни назадак, коју боли ваше слабљење и кржљавост, ви, које сачињавате постоље слатке моје домовине, послушајте ме, па једите и од сада — као што се и у моме детињству јео хлеб — од лаког, пљоснатог жита или ражи самлевоног брашна, а на ретко сито просејаних пасевака умешеног, добро испеченог црног хлеба, па ма и сув био; загризите комад хлеба вашег тако слатко, да у трагу зуба ваших потрагица крви

ваше видети се може. Ово ће вам опет повратити ружичну боју, ово ће вам опет повратити снагу набрекљих мишића ваших и овако ћете само учврстити постоље миле домовине ваше, сачувати огњиште прадедова својих на много хиљада година!... За оваки се хлеб Богу молите сваки дан, како нас је то безгранично човекољубиви Исус Христос учио: „Хлѣбъ нашъ насѣщный даждь намъ днесь... И ја с вама — која се такође са таким хлебом храним, — додајем: „црног“ нам хлеба, а „избави нас“ отъ лукаваго“!

Мој идеал.

Ја осјећам плам љубави
У дубини своје душе,
А ту љубав, све незгоде
Малене су, да угуше.

Љубав к томе идеалу
Учила је претке моје,
Да спрам свога душманина
Као крши тврдо стоје.

За идеал тај ћу увјек
Жртвовати све, што могу;
Љубећ' њега силно, врело,
Малаксати ја не могу.

Као хрида што пркоси
У сред мора б'јесном валу,
Све ће тако разбити се
Супрот моме идеалу.

Тај идеал још никада
У мом срцу није свен'о,
Мој идеал јест' и биће —
Српство моје напаћено!...

У Доњем Вакуфу (Босна), 26. јула 1905.

Милош П. Крагуљевић.

Поуке за живот.

Не износи своју невољу

Не говори никада о својој невољи. Ништа ти не помаже, ако си намргођен те сваком причаш о својој патњи и невољи, коју сносиш. Мислиш ли ти, да ће ти терет лакши бити? Мислиш ли, да ће ти ко помоћи? Искуство те учи, да сваки са собом посла има, да свако има да лечи своје ране. И они, који су увек спремни, да помогну уморе се, да онима помогну, који говоре само о својој невољи. Ко је навикао да изведе читаве приповетке о својој невољи, који је увек мргодна лица, брзо ће се код сваког онемогућити. У том погледу могу се доиста жене угледати на људе. Ја сам више пута понављао у својим чланцима о изједначењу и равноправности оба пола, али не

могу шта, кад се у извесним приликама морам изјаснити у корист људи.

Свакако има и међу људима таквих, који су на терету другима својим непрестаним тужбама, али на брзо од тога одврате и уста запуше остали људи. Време им не допушта, да слушају приповетке и енергију, којом здрав човек обавља своје послове, захтева и од болесног. Код жена је у таким приликама сасвим другачије. Жене се међусобно теше нежним ласкавим изразима и речима живахног саучешћа. Оне су једна другој на терету, замарају се и дугочасе, и ни једна нема те срчаности, да другој прекине причу. Ако која жена пати и ако ју доста не сажаљевају, она мисли, да јој је цео свет противан. Вазда мисли на непријатне ствари, тражи невољу и доиста

нађе ју. Човек тражи кавгу да савлада свој гнев и растера бригу, а жена у незнатном трвењу и препирци умори се и ублажи. Од човечје предрасуде зависи његово душевно расположење. Ко непрестано мисли, да га вређају и узнемирују дабогме да налази увреде у свакој речи, те не може више живети без бриге.

Причао сам у пређашњим својим чланцима о псима. Једног, који је охоло и безбрижно на сунцу лежао, није га нико узнемиривао; другог, који је непрестано репом махао и умиљавао се, сваки га је ногом гурао. Тако је и са људима. Људи, који су поносити и имају самопоуздања, чувају их и ноштују и ако су кад и кад себични и горди.

Мислити о неудаћи, значи већ неудаћу створити. Доиста је боље испомоћи се малим средствима, расположен и добре воље бити, те малу неудаћу, која неког задеси за себе задржати, него непрестано тужити се и уплакан ићи, и дати људима повода, да нам се смеју иза леђи. Никоме не причај своје зло, задржи само за себе, и оно ће нестати. Али ако о невољи, злу говориш, онда их сам сејеш, да ничу, да се у бесконачност развију, те покваре твој карактер и расположење.

Бог живи у свачему. Све је интелигенција

Цело човечје тело је доказ о интелигенцији природе. Небројени атоми, који састављају тело човечје, и који су у свима тачкама најтачније на корист животних органа удешени, доказују ту тврдњу. Стога још у напред је искључена теорија, да смо постали из хаоса случајно помоћу безбрижно стварајуће моћи. Напротив ми смо резултат разумног промисла и оваплоћујемо врхунац највише интелигенције. Човечје је тело најчудноватија грађевина, која је створена и мора се претпоставити, да ту, у тој чудноватој грађевини вечита интелигенција има свој властити стан.

Дужност је наша да наше тело пажљиво и брижљиво негујемо, да остане достојно велике интелигенције. Ако је болестан какав наш орган, онда морамо кушати, да излечимо орган помоћу

властите интелигенције, јер ми можемо здрави бити, ако спојимо интелигентне снаге свију органа. Тако на пр. срце, има властиту интелигенцију или моћ и куца потпуно без помоћи наше воље. Срце је пак тако сродно са средиштем духа, да реч коју треба да срце убрза, одмах и изврши. То су истине, које хиљадама година постоје, а које хиљадама година осташе сакривене.

Имамо у себи неограничене могућности, које посредују између способности мозга и интелигенције појединих органа. Наука је превидила нешто у физиологији човека, наиме енергију, коју је добри творац сваком атому човечјег тела дао. Опомињем свакога да се у случају оболелог органа ослони на интелигенцију истога, која је у томе да се чује и разуме.

Једна религија.

Ма којим путем ишао, сваки ме води к Богу. Велик је застирач, који нам је Бог застрљо, а лепе су му боје.

Персијски.

Чист човек поштује сваки облик вере, и не види никакве разлике између високог и ниског, богатог и сиротог. Као небо, тако и он уступа свакоме места свога, и као киша помаже све да расте и успева.

Буда.

Велики људи виде у религијама само мудрост, а ограничени духови виде само разлику.

Хинески.

„Је-ли овај човек странац или је од нашег колена“? питају они, који немају љубави. Љубав гледа у целом свету само једну породицу.

Хиндостански.

Небо је палата са многим вратима, те сваки може својим путем унутра унићи. Зар нисмо сви деца једног оца?

Христос.

Јарковац, јула 1905.

Ђ. пл. Бота.

Ј е с е н.

Паде слана с ведра неба,
Љуто рани шарен-цвет,
Духну ветар са Дунава,
Те ућутка тичји свет.
Ништа не би зелен-листку
Ал' трепеће као клас,

Београд.

Слушајући ветра песму,
И сурови његов глас:
»Умри, умри, шарен-цвете!
...Ви, тичице, хајд на пут,
За дан, за два, стићи ће вас
Зелен-листак, али — жут!«

Јулија.

У споменицу

поштованој гђици Софији Ивковић.

Ој Српкињо, селе моја,
Знаш ли, шта је дужност твоја?
Знаш ли, ког ћеш неговати,
Кад постанеш једном мати?...
Однегуј нам српске тиће,
Однегуј нам Обилиће;
Однегуј нам дичне синке,
Однегуј нам осветнике;
Однегуј нам љуте лаве,
Што ће Српство да прославе!

* * *

Али док си јоште дома,
Док си сејо јоште мома,
Док си цура у бабајка,

У Новом Саду, на дан Софије и три јој кћери 1905.

Док те грли твоја мајка,
Немој селе ван Србина
Ни гледати на туђина!...
Српски мисли, српски твори,
Српски певај, српски збори,
Избраника Срба љуби,
Своју душу с њиме сљуби,
Своје срце с њим подели,
Туђе ништа не пожели!

Тако мисли, тако ради,
Тако мајци дане слади;
Такви нек су твоји снови, —
Па ће сејо да те прате
Родитељски благослови!

Ј. Р—к.

Ветар дува...

Ветар дува, а јесен све ближе,
И тица се јато на југ креће;
Ја бих с њима, али какве вајде,
Кад ме тужна љубав минут' неће!

Прецветало смиље и ковиље,
А облаци небо су покрили;
Сузе им се на земљицу роне —
И ја плачем, јер ме оставили.

»Што ме боли, што сам тако блеђан?«
То ме питаш, моја цуро бајна;
А не поњаш, да ме то баш боли,
Што ти не знаш, каква је то тајна!

Долово.

С мађарског М. Новаковић.

У с у т о н у.

За планине дан се губи,
И последњим зраком љуби
Орошени цвет;
Сан лагано немо слази,
И крајеве обилази,
Да пригрли свет...

Нигде звука песме нема,
На починак све се спрема,
Ђути дђ и луг;
А по небу у висини
Плови месец по тишини —
Мој бесани друг!

Здраво да си верни друже!
Кад сањиво клону руже
И занеми крај,
Ти једини слушаш јаде,
Моје сѣтне душе младе,
Што је мори вај!...

Осек, мај 1905.

Славко С. Диклић.

Д О П И С И.

Лозница, на Малу Госпојину 1905. год.

Драги имењаче!*)

Обећао сам у прошлом писму да ћу ти писати још коју о жени; но претходно у овом писму хоћу да ти пишем о девојци са села.

Кад се само спомене име девојка, одмах се мора представити нешто узвишено, и то оно у пуном смислу реч девојка преставља: права девојка, невина девојка, узорита и племенита девојка.

Каже се у народу: »вода и девојка, никад не стоје«; тиме се хоће да представи, да девојка не треба да буде: лена, неокретна, смрзнута, покуњена, — већ увек чила, окретна, а поред тога смерна, стидљива.

Наш народ сматра за неизбежно: да девојку треба да краси руменило на лицу, и то руменило које од стида долази. Тако се за свако стидљиво чељаде каже: »Стидљиво је као девојка«.

Девојка је »пупољак од руже«, — пева наша народна песма; а мноштво лепих алегорија што наше, нарочито женске народне песме, приписују правој девојци, јесу бисер и драго камење, овејана зрнца, одабране речи, које престављају узвишеност.

Песме љубави, спеване су за девојку.

Имена женска, имена од мила и тепања, код разних народа, најодабранија су. Тако, имена српска: Љубица, Милица, Добрија; па и карактеристична нека турска имена: Беара (цвета), Анифа, Булса (миришљива ружина вода) и др. Па онда називи: девојка, цура, диклица, декла; за тим имена неке омиљених девојака: драгана, вереница и т. д.

Наш народ девојци даје нарочите привилегије; што је девојачко, то се поштује као: девојачки спрем, девојачка соба, одело, накит. Отуда има изрека: »девовање — царовање«, што значи да девојка ужива привилегије док се не уда. Сматра се, да ће и жена бити онаква, каква је девојком била, а то се види из изреке: »што је дикла (девојка) навикла, то невеста не одвикла«.

Девојка је у кући — десна рука; у њиви и на пољу — раденица, у друштву — предмет пажње, на саборима и у колу — играчица, на

прелу — забављачица, у женском раду — вештакиња, а у моди — помодарка.

Редуша ће се често обратити девојци из куће каквим омиљеним именом: »голубице«, »каравилко«, »кућо моја«, тркни-де и донеси то и то; опери то и донеси са изворца воде, полиј томе и томе да се умије и т. д.

У пољу и њиви занимљиво је надметање у раду између момака и девојака, и срамота би била момку, да га претече у раду девојка, те то оживљава рад, а пошалице и доскочице, које тада падају отклањају досадну жегу и монотони рад.

Кад се у колу ухвате момци и девојке, — пажњу изазивају нарочито девојке: својим оделом како је се која нагиздала и накитила; јер поред лепоте допадљивост се изазива и лепим оделом и кићењем. Укусно чешљање косе, задевање цвета разне боје у косу, на недра где се пуцетом закопчава јелек и т. д., — припада девојци.

У народној песми »зелен здравац« одговара:

»Недајте ме невестама,
»већ ме дајте девојкама.
»Невесте ме ружно носе,
»дању носе за зулове,
»а у вече бацају ме.
»Девојке ме лепо носе,
»дању носе на недарца,
»а у вече у недарца...«

Сем кићења цвећем, девојке се украшавају златним и сребрним новцем, лепим тканинама, кецељама, (бошчама), срмали-јелецима па и ретким перјем. Тако у песми:

»Чија је оно девојка,
»што носи перо на 'еро;
»што гази воду дубоко,
»што диже скуте високо...« итд.

На свадби, о слави и прослави, игри и осталим сеоским забавама, — видићеш девојку, где нагиздана служи госте смерно, прилази руци старијима, стоји крај софре и двори госте, испраћа госте.

Кад дођу просци, предмет је пажње опет девојка; због ње ће бити између будућих пријатеља доста речи, погодаба, весеља, свирке и попевке, обичаја и изражаја.

Девојка је »брига материна«, њој кућа спрема све што треба за удају.

Занимљивости ради, измењемо овде, шта једна задружна кућа даје приликом деобе де-

*) Посвећено г. Драгомиру Беремову гимназисти.

војци за удају. Тако: »Стевановој кћери Стојни дато је у име удадбе: једно свинче од назимади, једно јаре, једна овца матора, један мали ован и двадесет ока ракије.« Овакав обичај забележио сам у Јадру.

Нису ретке у нашем народу ни девојке које су у својем животу извршиле какво јуначко и племенито дело, — о томе сведочи наша историја.

Драги имењаче, у прошлом писму нисам ти писао о леним и непримерним женама, а у овом писму нећу ти писати о леним девојкама и онима које нису узорите, које се беле и румене и које не чувају своје име: *девојка*.

Завршујући ово писмо желим ти сваку срећу и успех у наукама, поздравља те твој

Драг. Е. Столповић.

Твоја суза.

*
Зар ти још сумњаш
    цвете убави,
Да чиста суза
    топле љубави —
Из ока твога
    што би канула,
Да срце моје
    не би ганула?

Београд.

*
Зар има нечег
    дражег милијег;
Зар бити може
    нечег дивнијег —
Да већу радост
    срцу наноси,
Од *твоје сузе*
    кад га ороси?

Јова.

ЛИСТАК.

Два греха...

(Црта из живота).

Летњи је дан пред подне. Сунце пече, у кожу се упија; запара те гуши, а ни лахорића нема, да бар лишћем пропукне, већ јадно пуно прашине виси на грани. Нигде никога живог, свак се у кућу завукао, да се колико може од те несносне врућине у њој сакрије. Само се неколико деце скупило у гомилу, те једна седе у прашини и праве по њој разне шаре, а друга опет шаком бацају прашину један на другог. Ај, те вике и смеја, кад кога поклопи овај облак прашине! Наједном повикаше у глас: »Беж'те, ено

Маше! Беж'те, сад ће нас!« И док си оком трепнуо, не бејаше на улици ни једног детета, а овде, онде иза тараба провириваше мали носић, једно око и прашњава коса. И ево га! Прође! Био је то човек висок, мршав и јадног изгледа. Црна дуга коса пала му је без икаква реда чак до очију, а из очне дупље провирују два црна ока без живота. Кошуља прљава и готово сва раздрта. Грудни раздрњене, руке голе и црне, а из опанака вуре велике и прљаве ноге. У једној руци носи нешто налик на шешир, али га никад на главу не меће, јер другу руку сваки час челу диже и дугим прљавим прстима са њега уклања косу, али му ова опет без реда натраг пада. Ишао је полако, не гледајући ни десно ни лево, него погнуте главе, као да бира место, куда ће својим издртим опанком да стане. Ако је ко крај њега прошао, није приметио; само, ако би чуо дечији разговор и смеј, то би застао и слушао и пружао им своје велике гадне руке, да их загрли говорећи: »Нисам је ја убио!« Зато, чим би га деца већ издалека угледала, разбегла би се, а кад би он прошао, то би опет мирно даље игру наставила.

Заиста у први мах не знаш или да га се бојиш или да га сажаљеваш. Страшан је, да би га се могао бојати, али и кукаван, да је достојан сажаљења. Људи кад га сретну уклоне му се с пута, као да га и не виде. Знају да није луд, али ипак нико неће ни једном благом речцом да га ослови, него свако вели: »Пустите сиромаша, јадан је он!«

Па ко је тај Маша? Зашто је тако јадан?

Ево, ја ћу вам испричати ту жалосну причу о Машу.

Био је то врло леп, угледан и вредан младић. Никаква се посла није стидео, јер је у сваком први био. А кад би се недељом обукао и у коло дошао, свакој је девојци срце заиграло, гледајући га онако лепа и стасита и мислила у себи, како би срећна била, да се до ње у коло ухвати. Али он се још ни до једне ухватио није, јер био је међу момцима најсиромашнији и само у тој прилици није хтео да се с њима такмачи. У раду не би ником дао преда се, али у игри и весељу није хтео с њима упоредо, јер је знао да је сиромаша, па што да им се намеће.

И ако је био сиромаша, то су девојке ипак волеле да је с њима, да их задиркује као и остали момци, али он то није чинио. И ако су га старији волели ради вредноће а млађи ради лепоте, то су и једни и други са ужасом слушали о његовој грдној мани — о пијанству.

Да, Маша је пио! Док би његови другови у колу играли и с девојкама се шалили, Маша је седео у бирцузу и флашу за флашом празнио. Кад би га старији укорили, он би некако жалосно одговорио: »Та немам ни оца ни мајке, ни брата ни сестре, а за моје једно тело, доста су ове две здраве руке.« Старији су вртели главом и говорили, да би од њега честит човек био само да се окући. Има много отаца, који би му драге воље своју кћер дали, али нико му то не сме споменути, јер знају, да је поносит.

Но и он је имао у грудима срце и допала му се по која од девојака у селу, али ни под живу главу не би то ни једној смео рећи, јер је знао да је убоги сиромаша, па зар да му се још наругају?

Мара газда-Лазе загледала се у Машу, па девојка гине из очију, сваки дан све слабија. Додуше и Маша Мару некако милије гледа од других девојака, а она ђаволица то опазила, те му сваком приликом све више своју љубав указује. Чак му је дала и марамицу, што је својом руком везла,

а румених јабука и мирисна цвећа ни броја се не зна. Али крај свега тога, Маша оста камен те камен, као да не зна, зашто му она то све даје. Најпосле дознаде за то и нана и баба, али нико Машу да спомене. Тек се баба досети и позва Машу, да му неки посао у пољу сврши. Маша је често код Мариног бабе радио, па је на позив одмах дошао. Маша посао сврши а за плаћу доби Мару. Само јадни баба знаде, колико га је муке стало, док је Маша пристао да узме Мару.

Девојке су жалиле за лепим Машом, а матере за вредним зетом, но Маша и Мара нису се освртали ни тамо ни амо, него су вредно радили и радом кућу кућили. За годину дана имали су своју кућу, за другу нешто земље, а за трећу и њихова се кућа убрајала међу боље у селу. Откако се оженио, нико га још није видео да у бирцузу заседи као прије. Мара се поносила својим Машом, баба и нана својим сином, јер су га од милоште тако звали. Цело се село поносило њиме, јер се поправио и постао један од највреднијих сељана.

Тако је то трајало четири године. Машина кућа сваким даном све напреднија, божији благослов на њој почиваше.

Кад наједном, као да се сам антихрист међу њих увуче. Мало по мало, па се Мара и Маша заваде. Мало, мало, а Мара сва уплакана одлетела би својој нани и онде по читав дан остала. У вече би се са страхом враћала кући, али Маше у њој не би нашла. Тако једанпут, двапут и Мари би све теже. Лепо види, да је Маша сваки дан друкчији. Кад би му по старом обичају почела тепати и умиљавати се, он би се само намргодио и нешто кроз зубе промрљао.

Сирота жена довија се и тамо и амо, али никако да погоди, шта му је. Тек види, да му је омрзла кућа, она, па и дете. И дође јој тешко, да свисне јадна. Њега никад код куће а и кад дође, а он намргођен и само нешто сам са собом говори. У кући настао неред, јер све чека за домаћином, а он од свега окреће главу, као да није његово. Једном, дође он кући раније него иначе али љут и намргођен. Заиска чисто одело и кад му Мара донесе, он узе и пресвуче се и без једне речи пође. Кад Мара виде да ће опет некуда, упита га кроз плач:

»Куда ћеш, Машо, сад у ноћ?«

»Не тиче те се!« одврати јој он кроз зубе.

На овај одговор, као да ју је стрела у срце погодила. Па кога да се тиче, ако не ње, његове

жене? Зашто да је се не тиче? То јој није дало мировати. Куда ће он сада у ту мрклу ноћ обучен? Куда? Па на њу неће ни да погледа, на своју Мару, која га тако воли, која би и душу своју дала, само да он постане опет онај стари Маша.

Изађе напоље, али кроз црну ноћ не виде ништа, стресе се и уђе у кућу.

Наслонила се на зид, руке прекрстила на узбуркане груди па мисли, мисли, не зна ни сама о чему. У глави јој ври, а пред очима јој неки густ мрак, па ништа не види. Само осећа, да јој је тешко, да је нешто гуши, а она нема снаге да се одбрани. Наједном се стресе, осети хладно под ногама и по врату, окрене се и тада тек опази, да је за собом оставила отворена врата и кроз ова пројурio хладан ноћни ветрић, па је облева својом свежином. Заборавила је, откад тако замишљена стоји, затвори врата, уђе у собу и опет стаде. Бог зна, докле би опет тако стајала, али ју трже детињи глас: »Мама!« Потрчи колевци, обгрли ју и стаде јецати. Бујица суза као да однесе оно, што јој би тако тешко, што је гуши, она дође к себи. Почела је да размишља, шта је то с њоме било и као кроз сан се сећа нечега, што је било тако далеко од ње; сети се Маше, сети се његова одласка и опет поче плакати. Тако измучена и заспи. У јутру јој дође наја, али јој Мара ништа не рече, хтела је да сама своју тугу сноси. Од тога дана прошло је три месеца. Маша исти и још гори. Сад је већ све село знало, да Маша опет пије, да мучи и злоставља Мару, да расицње оно, што је с муком стекао, али сви су ћутали и као са неким страхом о томе говорили. А кад се из Машине куће чуо јавк Марин и врисак дечији, сваки се завукао у своју кућу, само да ништа не чује и не види. Једини је баба улето у ову ватру, али једном изађе из ње тако испребијан, да и сад још у постељи лежи и проклиње онај час, кад је Машу наговорио, да му Мару узме. А Мара јадна, баш је престало. Које брига за кућом, која сваки дан све више пропада, које срамота од света и страх од Маше утуче ју, те се јадна скупила к'o сухо дрво. А Маша? Ни дај Боже сенка од оног старог Маше. По цели дан у бирцузу, а кад дође кући онако нанит, виче и псује, те удри и жену и дете. Тако их је мучио годину дана. Мара се разболела, те ни живети ни умрети. Дете ослабило, да заплачеш, кад га видиш, кућа се сва најерила, прозори разлупани, тараба изваљена, у дворишту неред и не-

чистоћа. Ко је знао ову кућу негда пуну и лепу и видео је сад овако јадну, окретао је главу, да не гледа ову пустош. Од Маше се свако с презрењем уклањао, јер су жалили јадну Мару и дете. Само су чекали, какав ће крај овоме бити. И крај брзо дође.

Једном дође Маша кући пијанији него иначе. Кад уђе у собу, стаде код Марина кревета и загледа се у њу и у дете, које јој на кревету сеђаше. Бејаше већ настала јесен, и кроз разлупана окна немилосрдно улажаше хладан ветар. У соби бејаше студено, јер дрва не имађаху, да пећ заложу. Он свуда разгледаше по соби и не текну га ова сиротиња. Кад осети хладноћу, стресе се и промрља: »Зима!«

»Да, зима!« усуди се Мара на то слабим гласом. »А шта мислиш, ми тако по цели дан и ноћ у хладној соби грчимо се једна уз другу. Машо, Машо, погледај на ову сиротињу, која нас мучи. Смилуј се Бога ради, те ако већ мене убијаш, не убијај овога црва. Грех је Машо, грех велики. Погледај око себе и види, да смо дошли до пропасти, а ти још увек нећеш к себи да дођеш. Машо, моји су часи избројани и мени не треба помоћи, али погледај на твоје дете, твоју Вуцу, како си је прије пазио, а сада? Ја је морам да оставим, јер ме зове Онај горе, па куда ће она јадна и без мајке и без оца?«

»Ја сам јој отац!« промрља он кроз зубе. »Па што ти мени пребацујеш? Зар ти смеш мени то да рекнеш, мени твоје мужу? Зар се не бојиш ових руку?« и полети њој.

»Не, Машо!« викну она. »И ако си ми страшнији од ђавола, ја те се и опет не бојим, јер Бог види, он ће те већ у своје време за то казнити. Још није касно, Машо! Окрени своје лице Богу и Он ће истерати из тебе ту сотону, што те мучи и ти ћеш опет бити човек.«

»Шта, Бог?« викну он на то и диже пеку батину да је удари, али дете видећи шта хоће, баци се на матер. Он виде, где су невинне ручице обгрлиле већ скоро мртву мајку, али не застаде. Грешна мисао порођена у поквареном срцу не устукну, батина паде и — анђео смрти на лаким крилима узнесе две патничке душе, да их смести у крило вечне милости... Сотонски осмех прелети преко грешних усана... Маша за навек стаде, гледајући две жртве принете на олтар својих страсти и наједном, као да се од нечег трже, ухвати се за главу и побеже напоље. Тавна ноћ уви ову тајну у црну копрену грозе и страха...

Била је тајанствена и нема, али није сакрила грех...

Ујутру дође наана да обиђе Мару и нажавши их загрљене и неме, а преко њих бачену батину, црна јој мисао пројурити кроз главу... цикне и стрпошта се на земљу. На њену цику стркаше се комшије и кад видеше шта је, устукнуше и стајаху пренеражени. У први мах прелети им мозгом једна мисао, да се уклоне, да побегну из ове грешне куће. Али опет видећи ону сиротињу и јад, сажале се, те за трен ока спреме собу и мртва телеса по хришћанском обичају приуготове за погреб.

Маша није био на погребу, али чим се свет са гробља разишао, отишао је он к новом гробу, пао на њега и јецао, горко јецао. Испрекидане му речи разносио је ветар по пустом пољу и ова свирка бејаше страшна за људско ухо. Већи део дана провео би на гробу својих жртава, плачући и наричући, а кад би устао, упутио би се право у бирџуз, где би пио док га не би истерали. Кући би често залазио, али не би ушао у њу,

него би стао на врата и изгубљеним очима у собу пиљио и наједном би се тргао и побегао. Бегао би управо на гробље, где би се онда на гроб свалио и плакао.

Тако се он мучио, али је душу већ давно ђаволу предао, и овај му је не враћа, те сиромати, грозно испашта свој грех. Људи га се не боје, али свако му се уклања с пута, а кад га случајно опазе, сажали им се те рекну: »Јадан је он!« Само га се деца боје, па кад га спазе, одмах викну: »Беж' ето Маше! Беж' сад ће нас!«

Али не, неће он никога, он само бежи од свога греха, који му је увек пред очима. Бежи јадник, ал' утећи неће, јер грешника ће ма кад стићи праведна казна Божија.

Ето, то је прича о јадном Маши.

Јадан је он, заиста јадан. Како ли ће дочекати суд Божији, како ли ће изаћи пред лице Његово, са две невинне душе, са два греха?...

Бос. Крупа 1905.

Анђелија Ђонлићева,
срп. нар. учитељица.

ОН ЈЕ БУДАЛА.

ШАЛА У ЈЕДНОМ ЧИНУ ОД МОРГЕНДЕРА.

Л И Ц А:

Мерлинг, поседник.

Франц, његов синовац.

Арвај, доктор прив. болнице за душев. болести.

Клара, његова кћи.

Марија, њена собарица.

С л у г е.

Сала у заводу докторовом у варошници Холлингу. Врата у средини и са стране, лево сто, на коме стоје по више књига, десно мали стоцић, фотеле и диван.

~

ПОЈАВА I.

Клара и Марија.

Клара седи за столом са плетивом у рукама. Марија улази и ако је завеса била навучена.

Клара. Марија, колико је сати?

Марија. Дванаест сати, госпођице!

Клара. Ах, Марија, баш ме мучи дуго време како смо дошли из Бадена.

Марија. Напустили сте са свим и ваш гласовир?

Клара. Нисам више пријатељ музике.

Марија. Шетајте се, да се мало разонодите. Идите у башту и гледајте како пловке по рибњаку плове.

Клара. Не шета ми се.

Марија. А како би било да се удате?!

Клара. Не знам само за кога?

Марија. Зар ни баденска купатила нису имала на вас утецаја?

Клара. Марија! Ти си пошашавила!

Марија. Варате се, госпођице! Ја нисам више...

Клара. А зар си била?!

Марија. Наравно! Да правим задовољство вашем оцу, господину доктору Арвају. Та зар то није његово задовољство, да луде лечи?

Клара. То је жалосна страст! Живити међу лудима није пријатно.

Марија. Што је човек луђи, све је веселији.

Клара. Ал' не овде, но у заводу.

Марија. Верујем, ал' у болесницима је оскудица, зато је ваш отац неутешан. А да ме више пазите, направила сам се шашава, а њега то наведе да опроба своје експерименте на мени и нађе да заслужују награде.

Клара. Увек заузет са својим експериментима често на мене са свим заборави.

Марија (смешећи се). Па зар би ви волели, да своје тушеве на вас опроба?

Клара. Ја желим само, да он размисли само, шта сам му за време бањске сезоне казивала.

Марија. Шта сте му казивали, госпођице?

Клара. То не треба ти да знаш.

Марија. Сви гости који су у бањи били, причали су, да сте ви очарани држањем једног лепог младића.

Клара. Марија!

Марија. Ево отац долази.

ПОЈАВА II.

Пређашњи и доктор.

Лекар (улази с врата позади и издаје младићима заповести). Јесте ли ме разумели? Тушеве немојте изостављати; није лепо остављати болеснике да чекају. Одлазите! (Затвори врата и уђе у собу.)

Клара. Добро јутро, драги оче!

Лекар. Добро јутро, дете моје! Јесу ли се јавили моји умоболни?

Марија. Баш нема ни сенке од лудих.

Лекар. То је чудновато! Мој је особити систем. Узме се најгора луда, издржава најјачу дијету, ако му крв појури на нос, у главу, у лице, онда се стегне за уши, протрља мало и ако не помогне, угризе му се мало уво, и за пет минута је миран. Ја мој систем називам Картилагиноталги. Све ме уверава да је истина, да је Американац Рареј, тај систем на коњу опробао, а ја то исто примењујем на људе. Ја сам на пр. једну девојку Марија! — —

Марија. Шта заповедате?

Лекар. Милостиво небо! Како је била шашава та девојка кад је у моју кућу дошла. Какав карактер, каква скупопцена луда! Она је све домила што је дохватила. Шта сам чинио! Пробао сам да је лечим музиком, узео сам у кућу лирског певача; песма и свирка дејствује ванредно на будале, то доказује Саул у Библији. После сам јој давао мало да једе.

Марија (за себе). Бога ми, тајно сам јела доста.

Лекар. Нисам јој давао да спава...

Марија. Преко код трговца спавала сам доста.

Лекар. И хтео сам већ да јој засечем уво, ал' се већ била смирила. У кратко, ја сам од ње која је била глупа, шашава као магаре, начинио мирну овчицу. Оно истина да је овца, ал' је бар доброћудна.

Марија (за себе). Блажени који верују!

Лекар. Оваква хуманитарна дела најзад ће ми донети круну.

Марија (за себе). Крунисан мора дивно изгледати.

Лекар. Марија, нека упрегне Баптист коње у кабриолет.

Марија. Одма! (Оде кроз средња врата).

ПОЈАВА III.

Доктор и Клара.

Клара. Отац! Мени је дуго време!

Лекар. Драго дете, има опробано средство; занимај се овом књигом.

Клара. Та је о вами!

Лекар. То је моје славно дело мономаније! Прочитај ми штогод, то ћете разонодити.

Клара. Али отац!

Лекар. Не трпим никаква дечија расуђивања; — читај само, читај.

Клара (чита). Мономанија је тврдоглава идеја, закључно господарство једне страсти, њено је седиште у срцу, а узроци су: љубав, страх, сујета, често љубље. Она се уподобљава страсти с тим симптомима.

Лекар. Какав стил. Ал' у исто време укратко, одсечно и дирљиво. Такитус је само ђак према мени!

Клара. Отац, по вашем мишљењу, може и од љубави да се полуди?

Лекар. Наравно, зато има још више средстава мономаније.

Клара. Може л' од тога да се спасе?

Лекар. Најсигурније је средство венчање.

Клара (уздише). Ах!

Лекар. Тај уздах, моје дете, струје је електричне, која ће ми однети оваку депешу: Госп. Францу Мерлингу. Шта би од вас?

Клара. Ах оче! Како сте паметни!

Лекар. Ја ништа не кријем.

Клара. Да, драги оче! Шта је од њега?

Лекар. После свега што си ми о њему причала, чудим се, да те није запросио.

Клара. Ви га не познајете. Франц је толико осетљив, колико и размажен; он се неће никад усудити да ме запроси. Кад сам га у Бадену с тетком идући видеља, једва ме је погледао и скоро ни једну честиту реч није проговорио, па ипак сам осетила да ме воли.

Лекар. А никад ти није о томе говорио?

Клара. Није, ал' тетке је говорио, а она је мени показала. Она је знала да и ја...

Лекар. Дакле, она га није одбила?

Клара. Напротив, отац, она му је дала наде.

Лекар. Твоја тетка је стара будала, коју ћу скоро стрпати под туш.

Клара. Зашто? Она ми је доносила вести о њему, и оне су биле умирујуће. Зар вам она није већ сто пута казивала.

Лекар. Но то, да ће он скоро доћи, и ја га очекујем.

Марија (улази). Коњи су упрегнути!

Лекар (узме штап и шешир). Кад би хтела послушати мој савет, дете моје, — ја бих казао, заборави га и изабери другога.

Клара. О, никада!

Лекар. Ово је моја реч. А за педесет година нећеш више мислити на њега, — или ћеш се њега само са задовољством сећати. У осталом шта ће бити ако останеш и стара фрајла, и то је за добродетељно срце лепа утеха. (Марији у поласку): Ако когод дође код мене да ме тражи, мора да је будала, дакле, за сваки случај, држите га (везана по потреби) строго док не дођем. (Оде кроз средњу а Клара лево).

ПОЈАВА IV.

Марија, доцније Мерлинг и Франц.

Марија (сама). Добри господин лекар увек се за мене заузима. Он ме је лечио, и ја сам му обавезна. Ништа ми друго не остаје, но да опет оболим; да све ломим, лупам, па или ће ме отерати, или — споља. Каква је то ларма? Ваљда доводе какву луду.

Франц (с поља). Ујаче, одавде ни корака не идем даље!

Мерлинг (с поља). Само мирно, не водим те у Калифорнију.

Франц (кога Мерлинг јако гурне). Ујаче, немојте бити тако свирепи.

Мерлинг (показујући уже које је у руци држао). Зар те нисам оставио слободна, по вољи? (Марији којој спусти уже у џеп). Ја желим да говорим с господином доктором.

Марија. Господин сад није код куће.

Мерлинг. То је доиста фатално!

Марија. Ако је по вољи да га пречекате, он ће сад доћи.

Мерлинг. Чекаћемо.

Марија (Мерлингу). Да није случајно овај млад човек?

Мерлинг (полако Марији). Шашав. — Није луд са свим, ал' сигурно је мало дарнут.

Франц (који је то чуо). Ал' ујаче! Шта ви говорите? Ја нисам... (изненадно узвикне): Ах, сећа се нечега.

Марија. Како? Шта је вама?

Франц (пође к њој). Госпођице ви имате кћер јелте?

Мерлинг (полако Марији). Видите, опет нов напад!

Франц (Марији). Част ми је запросити руку ваше кћери.

Мерлинг. Јадни младићу, ако ти је друкчије могуће, ти ме озбиљно саслушај.

Франц. Хоћу драги ујаче!

Мерлинг. Дакле, госпођица је неудата, па по закону, а и по природи не може имати кћер.

Франц. Онда молим госпођице, извините! Кад би знали како је волим, та због ње ћу изгубити памет.

Мерлинг. Кад би се све госпођице интересовале о љубавним аферама, шта би било? (Полако Марији): Видите да је мало — ал' изузимајући љубав, није луђи од мене.

Марија (на страну). Доиста не знам ко је луђи од ово двоје. (Јасно): Стрпите се господине! Сад ћу да видим, да ли је господин лекар дошао. (Оде лево).

ПОЈАВА V.

Мерлинг и Франц.

Франц. Ујаче, ваше је понашање према мени нечувено! Водите ме лекару у колима с везаним рукама. Зашто радите тако? Зашто?

Мерлинг. У колима сам те довео да брже стигнемо; руке сам ти везао да не би с кола пао, кад се где накрену. Лекару сам морао да те доведем јер си болестан; но, јеси ли задовољан?

Франц. Више задовољан, но болестан?

Мерлинг. Задовољни код мене долазе, али не болесни.

Франц. Где смо ми дакле?

Мерлинг. У Хелингу број 47., код човека коме чини задовољство, да ти поврати разум.

Франц. Како ми ви ујаче изгледате! На крају крајева, ја сам исто толико дарнут као и ви, дух је мој чист, душа ми је непомућена, памћење ми је изврсно, а о стомаку да и не говорим. Хоћете ли да вам изговорим једну декламацију?

Мерлинг. О, то ништа не потврђује, многи и на памет декламују, говоре стихове, — ма да су лудкасти.

Франц. Хоћете ли да вам кажем поједина места из Плаутуса и Цицерона или...

Мерлинг. То би за мене било мрачно и загонетно.

Франц. Желите ли можда да вам читам геометарски проблем?

Мерлинг. Поштеди ме с Алгебром и Геометријом.

Франц. Зашто? Ево ја ћу вам све у длаку испричати, шта смо учили овог јутра.

Мерлинг. Ја се кунем, да су се твоје мисли узмутиле.

Франц. Само стрпљења. Слушајте, у 5 сати дошли сте у моју собу, извукли сте ме из кревета, — молили сте ме, да пођем за вама, — ја то одбијем — ви остадосте при том, ја се наљутих, зар није тако?

Мерлинг. Мирно! Заблуда ће већ доћи.

Франц. Јаков вам тада поможе, да ми вежете руке, зато сам грдио и терао све до сто ђавола. Дужан сам да му платим за 15 дана шест форинти и педесет новчића. Зар то нисам добро прорачунао? Има ли ту и најмањег трага од лудила?

Мерлинг. Ајде даље, ја ћу те већ ухватити да грешиш.

Франц. Немојте ујаче, да терате такву шалу, могло би се веровати (узвикну као да се сећа нечега): Ах!...

Мерлинг. А-ха!

Франц (прекинувши га). Ви имате кћер?

Мерлинг. А-ха, ха, ха! Ту смо, ја имам кћер, ха, ха, а ја сам још нежењен — са свим нежењен.

Франц. Немари ништа, ви имате кћер!

Мерлинг. Ал' сапрлот! Ја немам кћер! Чуј ме! Имаш ли сестру од ујака?

Франц (мирно). Не, сестру немам!

Мерлинг. Ал' ја сам ваљда твој ујак, је ли?

Франц. Да, ви сте мој ујак.

(Свршиће се.)

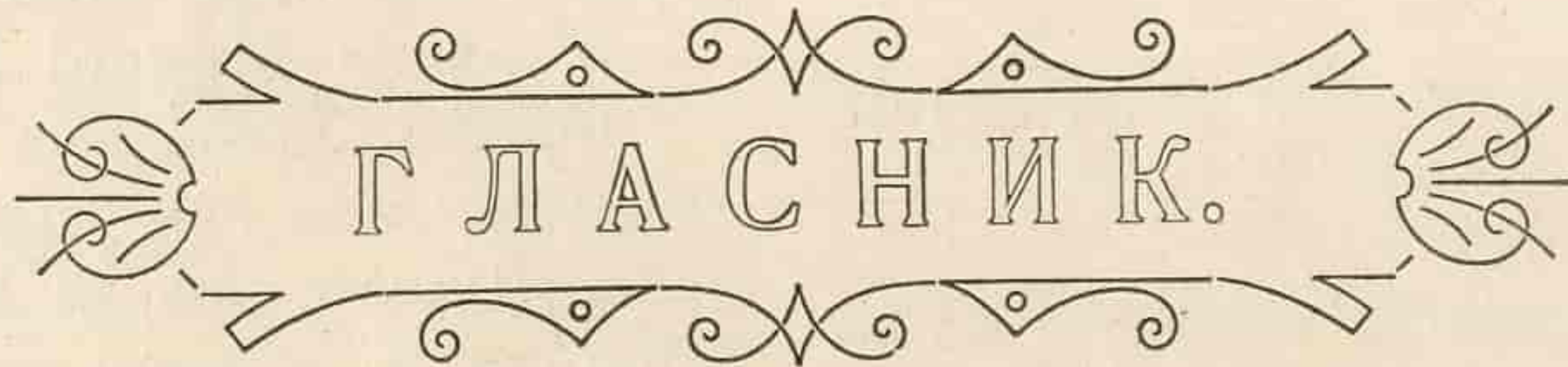

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Одбор Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња имао је своју одборску седницу у понедељак 28. септембра (10. октобра) о. г. под председништвом своје начелнице, гђе Јулке *Радовановићке*. Одбор је у овој седници саслушао извештај начелнице, да је о Малој Госпојини о. г. после св. литургије приређен парастос у св. саборној цркви упокојеним чланицама и добротворима друштвеним и помиње се, да је за тај парастос приредила кољиво одборница гђа Велинка *Шилић*, и одбор јој уводи за то протоколарну захвалу. — Чита се ту допис друштва »Привредника« из Загреба, којим се тражи, да свака задруга, па и ова, одреди по једно женско лице из своје средине, с којим ће то друштво непосредно дописивати и договарати се о евентуалном смештању у службу, на науку или друкче нашу српску женску децу и одбор је умолио саму начелницу, гђу Јулку Радовановићку, да се прими те дужности, а она ће по потреби позивати себи у помоћ поједине одборкиње, кад јој што буде требало ради обавештаја, чега се и примила гђа начелница. — Председница извештава, да је отказала место на новокупљеном земљишту Ханског плаца Андрији Колесару, који је држао буду, и предала је цело то место Миши Манојловићу за 30 круна месечне плате, пошто се исти Андрија Колесар опијао и тамо пред школом правио ларму и саблазан. Одбор је узео то расположење на повољно знање. — Перовођа извештава, да укућанка, гђа Коновица, моли, да јој се набави

за једну собу нова гвоздена фуруна, пошто је ова досадања издала. То потврђује и начелница и перовођа, и одбор решава, да јој се набави нова гвоздена фуруна, а умољава за то гђу благајкињу Анку Пајевићку и одборницу гђу Катицу Меанцићку. — Читају се два дописа црквеног одбора овдашње српске православне црквене општине, који се односе на дозиравање зграде за овдашње српско православно забавиште. Како је у том погледу између црквеног одбора и ове задруге настао неспоразум са нејасног и неприродног одношаја ове задруге и општине црквене, то је решено, да се умоли перовођа, да усменим путем изравна ствар, ако то не иде, онда да се умоли месни школски одбор, да од 1. новембра о. г. или најдаље од 1. јануара 1906. прими на себе сву бригу о спољњем и унутарњем стању и животу тога свог завода, које му у смислу Школске уредбе од 1872. г. и припада и нека позове црквени одбор овдашње српске православне црквене општине, да прими на свој трошак довршење те зграде, а ова задруга не тражи својих 600 круна, што је на ту цел већ издала. — Умољене су гђе: Анка Пајевићка, благајкиња, Марина Завишићка и Љуб. Моловићка прегледачице, да воде бригу око задевања сироте школске деце и да напишу најсиромашније старице, којима ће се набавити огрева. — Гђа начелница пак овлашћује се, да и ове године подели, у оквиру прорачуна скупштином одређеног, божићњу милостињу међу сиротицама српским.

Г. Лазар Дунђерски велепоседник српски из Нов. Сада одредио је даровитом и вредном а сиротом српском сликарском ученику из Вел. Бечкерекa, г. А. *Секулићу*, годишњу штипендију од 1000 круна, док не доврши своје студије. То је племенито дело.

Интернат учитељски. Одавно се ради о томе, да се у Сомбору отвори интернат за учитељске приправнике, те да се, сироти, не повлаче по којекаквим ђумезима и влажним становима и ту своје здравље убијају. Сад је та мисао г. професора Јов. Живојновића остварена. Сомборска српска црквена општина уступила је на молбу професорског збора исте школе своје здање на ту цел и тако ће за 6 круна месечно имати ту свој сув и удобан стан сваки приправник. Биће под професорским надзором, а примио се те дуж-

ности на жељу збора привремено госп. професор *Радић*. Тако ће приправници имати тамо удобан сор и здрав стан а у ђачкој кујни (алумнеум) Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња здраву и довољну храну за 12 К месечно, а све за 18 круна месечно. Тим је заиста олакшано, да се сад може и сиромачовек спремити за учитељски позив, који је родољубив, а можемо рећи, да данас пружа доиста угледан па и осигуран живот.

Освећење цркве у Руми. У четвртак, 22. септембра (5. окт.) о. г. освећена је у *Руми* црква, коју је обновио тамошњи грађанин и велепоседник г. *Васа Максимовић*. Црква је споља и изнутра дивно украшена, а ти украси стали су до 160 хиљада круна. Родољубива рука г. Васа Максимовића учинила је то у спомен своје

јединице ћерке *Вере*, која је пре две године преминула у цвету своје младости у 20. години живота. У том су храму у засебно дозиданој костурници чело олтара смештени и земни остаци ове миле покојнице, а то ће бити уједно вечна кућа те родољубиве породице. Црква је патосана новим плочама, зидови су вештачки исликани, прозори су украшени шареним стаклетом, а иконостас је нов и украсила га је иконама вешта кичица нашег уметника г. Уроша *Предића*. Столови и иконостас израђени су у мрко тавној боји, богато позлаћени и дају целој унутарњој цркви неки тајанствени вид, који ће у вернима подизати побожне осећаје, особито, кад се запале они велики и позлаћени полијелеји. Све казује, да је та обновљена богомоља српска у Руми један угледан украс српске душе и српске руке, те служи на славу дародавцима, на понос општине и онима, који су својом руком припомогли, да се тај свети храм тако лепо украси побожним даром г. Васе Максимовића, коме нека је част и слава, а покојној му кћери, *Вери*, вечан спомен!

Славе задружне. Добротворне Задруге Српкиња установиле су своје друштвене славе. Највише их је примило дан, *Малу Госпојину*, те у почасти те славе режу славски колач, свете водицу, приређују парастосе својим упокојеним чланицама и добротворима а у последње доба приређују на те дане и друштвене забаве. Тако је ове године приредила лепу забаву с игранком Добротворна Задруга у Карловцима, Ст. Футогу, Панчеву, и т. д.

Принцеза Јелена, вратила се од своје тетке Јелене, краљице талијанске, где се дуже времена бавила и отишла је у Црну Гору, своје деди, кнезу Николи у госте.

„Материнско удружење“ у Београду потребује за 1. новембар о. г. за дом одојчади, једну образовану женску за надзорницу, која ће имати у заводу стан, храну и послугу а 60 динара месечне плате. Осим тога потребује то друштво више дадиља, које ће такође имати тамо стан и храну и 30 динара месечне плате. Које би желеле та места добити, нека се обрате писменом молбом до 16. октобра о. г. по ст. к. на потпредседницу друштва, г-ђу Др. Драгу Љочић.

Пантеон. Београдска је општина наредила, да се раскопа старо гробље, а на том гробљу има још много заслужних српских књижевника и књижевница, који бораве тамо вечни санак, а

немају нигде никог свога, да им пренесе кости у ново гробље. С тога је сама општина решила, да о свом трошку подигне у новом гробљу једну велику и украшену гробницу, па да ту пренесе кости заслужних синова и кћери својих. Тако ће ту доћи кости пок. Ђуре Јакшића, Милице Стојадиновића и других. Нека је слава београдској општини!

Потврђена правила. Добротворна Задруга Српкиња у *Мосшару*, добила је потврђена правила своје задруге од земаљске владе и сад се спрема главна скупштина за редовно конституисање па да се отпочне радити. У добри час, да Бог да!

Панчевкиње су имале на свој славски дан ванредну скупштину своје добротворне задруге и попуниле су упражњено место учитељице своје радничке школе. На место г-ђице М. *Цвијановићеве*, која се захвалила на том месту, једногласно је изабрана, г-ђица Мара *Николићева*, која је свршила виши курз женске индустријске школе у Загребу.

„Узданица.“ Панчевачко Девојачко Коло разрешило се од Добротворне Задруге и приступило Омладинском Колу „Узданица“, које је добило од кр. уг. министарства потврђена правила, на основу којих се конституисало друштво прошлог месеца. За председника је изабран: г. Милан *Мандровић*, управитељ срп. више девој. школе; за потпредседника: г. др. Душан *Бошковић*; за тајнике: г.г. Ђока *Пајић* и Душан *Шамбек*; за благајника: г. Милан *Коишор*. За председницу женским изабрана је г-ђица Милева *Драгићева*.

Ово се друштво састаје недељно по једанпут и проводи време у свирци, песми, декламацији, читању и сувременим лепим предавањима, које наизменце чланови и чланице воде и сваки пут унапред програм одреде.

Овако је друштво било постојало и у Нов. Саду, под именом: „Омладинско Коло“, али је престало, не знамо са којих разлога, али свакако је штета по наш друштвени живот, што се така друштва не одомаћују бар по већим српским местима.

Амерички Срби. У Чикагу, тој другој највећој вароши у Здруженим Државама, има велики број насељених Срба из Европе, понајвише из Боке Которске, Угарске, Хрватске и Славоније, те су решили, да подигну у том месту своју цркву, школу, читаоницу и српски дом. Купили су већ и земљиште за то близу парка

и позива тамошњи и оострани наш народ, да их добровољним прилозима у новцу потпомогне, да изведу ову своју задаћу. Прилози се могу слати архимандриту г. Себастијану Дабовићу под адресом: Very Rev. Sebastian Dabovich, 8. Fowler St. Wicker Park, Chicago III. или на одборника: Mr. Asim Lugonja, 976. Clybourn Ave. Chicago III. и т. д.

„Преодница“, дружина ученица сомборске учитељ. школе имала је своју овогодишњу главну скупштину и конституисала се овако: За председницу је изабрала: Меланију *Недељкову*, за потпредседницу: Јованку *Даду*, за тајника: Меланију *Токину*, за благајкињу: Бојану *Бајићеву*, за књижничарке: Зорицу *Јовановићеву* и Љубицу *Ковачићеву*, за одборнице: Ирину *Григоријевићеву*, Ружицу *Ралићеву* и Ану *Сајдлову*.

Награда. Пиротска Ћилимарска задруга добила је на овогодишњој Лијешкој изложби у Белгији највећу награду (Grand Prix). Међународни суд нашао је, да су од чулавих Ћилимова најбољи персиски, а од глатких, најбољи пиротски нарочито с обзиром на постојаност боја, на савршенство израде и избор сировине.

У опште добили су на тој изложби српски предмети 179 награда и то: 7 највећих, 12 почасних диплома, 36 златних медаља, 29 сребрних медаља, 79 бронзаних и 6 похвалница.

Изложба. Српско пољопривредно друштво у Србији, приређује у Београду 30. октобра о. г. земаљску изложбу *цернаше живине* и с њом изложбу воћа, поврћа, кукуруза и кромпира.

Верени и венчани. Госпођица Милева *Марковићева*, врло образована Српкиња, ћерка г. г. Стеве и супруге му Љубице Марковић поседника из Рајева Села, верила се с г. Стевом С. *Шимраком*, трговцем из Ерцегновог у Боки Которској. Желимо сваку срећу!

Г-ђица *Анка Васиљевићева*, учитељица у Бос. Кобашу, верила се с г. Ђорђем *Милићевевићем*, канцелистом у Бос. Вишеграду. Срећно им било!

Г-ђица *Зора пл. Рогулић*, наша позната свирачица са двадесетпетогодишње прославе Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, ћерка умировљеног поджупана сремског г. Тодора и супруге му Јелисавете пл. Рогулића, верила се с г. Емилом *Хагером* ц. и к. поручиком и професором војничке академије у Будимпешти. Честитамо!

Г-ђица *Јованка Кондоросева*, новосадска вредна учитељица, верила се с г. Јованом *Мар-*

ковићем, књиговођом честичарске кредитне задруге у Нов. Саду. Нека је срећно!

Г-ђица Јулка *Рунићева*, поћерка г. Дра Стевана Малешевића, адвоката Матице Српске, бивша префекткиња српског девојачког интерната у Загребу, верила се с г. Феодором *Поповићем*, трговцем и поседником у Загребу, сином пок. Јелене Поповићке, негдашње многозаслужне потпредседнице и благајкиње Добротворне Задруге Српкиња у Загребу и добротворке срп. девојачког интерната и Привредника у Загребу, оснивачица фонда за српску вишу девојачку школу у Загребу. Нека је срећно!

Ктитор. Г. Веселин *Луца*, велепоседник и председник срп. православне црквене општине у Помазу, до Сентандрије, дао је о свом трошку помаску цркву изнутра обновити, украсити, иконостас позлатити и целу цркву измолвати, те је 11. (24.) септ. о. г. Њег. Високопреосвештенство, г. епископ Лукијан, свечаним чином осветио. У почаст те славе, произведен је од г. епископа тамошњи одлични и заслужни парох, г. Ђорђе *Голуб*, за почасног протопресвитера. Тој свечаности и прослави присуствовао је цвет наше српске интелигенције у оном крају.

Јавно предавање. Гимназијски лекар у Београду, г. Др. Свет. *Марковић*, држао је у Београду 11. септембра о. г. два јавна предавања за тамошњи ратарски и раднички свет. Једно је предавање било намењено само женским и искупило их се до 100, а друго је било за мушке, који су се такођер искупили у лепом броју. Женским је говорио поглавито о томе, како да се владају и како да живе у порођају и после тога, како да чувају и негују своју одојчад, а мушким је говорио у опште о чувању здравља, особито у време заразних болести.

Публика је врло радо саслушала ова предавања и многе су женске захвалиле предавачу и жалиле, што им и пре није нико о том говорио, те би многа сачувала себе и децу своју од пропасти. Г. Марковић чини добро дело оваким предавањима. На њега би се могли угледати и други наши лечници.

Изложба чипака и веза. Аристократске госпође у Бечу наумиле су, да идућег пролећа приреде у Бечу изложбу чипака и веза женских рукотворина из Далмације. Сигурно су наишле да наше женске тамо тај посао вешто раде. Види се, да су Српкиње и Хрватице у том послу највештије и њихов ће рад стећи лепа гласа у образованом свету.

ЧИТУЉА.

† Драга Ружићка. На Малу Госпојину о. г. предали смо матери земљи у Вуковару трошни оклоп велике душе, Драге Ружићке, наше оснивачице позоришне уметности и прве женске поборнице на том пољу. Родила се у Врањеви (данас Арачу) месту, негдашњег српског вел. кикиндског диштрикта. Отац јој је био свештеник по имену Лука Поповић, који је своју децу васпитао у српском и православном духу и посветио их све петоро (4 кћери и 1 сина) српској позоришној уметности, међу којима је зајрвила покојна Драга, као најстарија. Прву српску позоришну друштину повео је 1860. г. по народу пок. Јован Клежевић, а почетак су учинили у Срп. Чанади, па за тим прешли у Вел. Кикинду, а отуда у Нови Сад, где се друштво претопило, под пок. Јованом Ђорђевићем, у српско народно позориште, у коме је покојница провела пуних 38 година служећи народу и његовој лепшој будућности. Удала се 11. фебруара 1862. г. за глумца г. Димитрија Ружића, те с њиме радећи на том пољу подигли су углед тој дружини толико, да је народ из љубави и поштовања према њима двома заволео и установу и назвао је својим мезимчетом. Њиховим заузимањем и њиховим пожртвовањем привукли су и осоколили млађе људе свога кола и створили тако угледну друштину, која је дала вере и снаге, да се подигне у Београду кр. позориште и у Загребу земаљско казалиште. По свему том види се, да је покојница стекла великих заслуга за глумачки позив и глумачку вештину у нас Срба, те је заслужила да јој одамо највећу пошту и да јој при вечном расстанку довикнемо: Слава и хвала ти заслужна кћери народна, вечан ти спомен!

† Ана Монастерли. Једна ретка старица. Сад у 88. години својој чита наш лист, чита и прати развитак женског удружења и њихов јаван рад. Била је чланица ст. бечејске Просветне Задруге и живо је учествовала у раду те задруге. Тако је и у том духу васпитала и своју поћерку и упуку, г-ђу Еуфимију Влаховићку, која је од више година потпредседница исте задруге. Така је, ето, била Ана Монастерли, која је испустила своју племениту душу 13. (26.) септембра о. г. у крилу своје многобројне породице, својих честитих упука Мартиновића и Влаховића, који ју од срца жале. Нека јој буде и од нас вечна успомена!

† Јелисавета П. Ђурчића. Нашег садруга и пријатеља г. Стевана Ђурчића, уредника „Београдских Новина“, задесила је ова жалост. 27. августа о. г. упокојила му се тамо добра мати Јелисавета у 82. години живота, коју је г. Стеван до смрти нежно неговао и поштовао. Бог да јој душу прости!

† Персида Вујићева. Наши многогодишњи претплатници Никола и Јулка Вујић из Ирига, изгубили су, 23. августа о. г. по ст. к. своју у врућици оболелу ћерку, *Персиду*, у раној младости, у 23. години живота. Сажаљевамо тај драгоцен родитељски губитак и саучествујемо у њему, а покојници нека је вечна успомена!

† Божидар Чакра. Бивша потпредседница Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, г-ђа Софија Чакра, удова пок. књижевника и сенатора новосадског, Емила Чакре и наш садруг и перовођа Добротворне Задруге Српкиња Земункиња, г. Вељко Петровић, учитељ, изгубили су свога доброг и красног сина, односно зета, *Божидара Чакру*, младог, вредног и обљубљеног трговца у Дрежњицама, близу Огулина. Нема тек година дана како се оженио и своју кућу окућно, и ево, несрећна врућица (тифус) отрже нам тако млад и способан живот. Изјављујемо тужној матери Софији, старцу Вељку, верној и младој супрузи Јелени, браћи и родбини наше саучешће, а покојнику нека Бог даде рајско насеље!

† Милева Мартиновићева рођ. Рајић, добра и нежна мати г. дра Паје Мартиновића, адвоката ст. бечејског, браће му Ђуре и Шандора и сестре им Еуфимије Влаховићке, упокојила се на Малу Госпојину о. г. у својој 64. години живота. Покојница беше примерна мати и одлична Српкиња, што се огледа на добро однегованој деци. Вечан јој спомен!

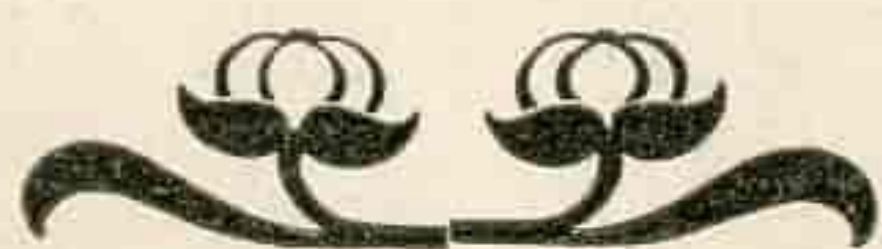
† Живан Станковић, ц. и кр. потпуковник 98. пеш. пука, супруг г-ђе Олге Станковићке рођ. Коларовић, чланице новосадске и суботичке добротворне задруге Српкиња, упокојио се после кратког боловања 19. септ. (2. окт.) о. г. у својој 52. год. живота. Нека прими паша врена чланица саучешће у својој големој тузи, а добром покојнику, врлом Србину, нека је мир пепелу!

† Паја Вујићић, врени бележник општине Турпије, добар супруг наше многогодишње претплатнице, г-ђе Јулке Вујићићке, честит Србин и отац, преминуо је, 16. (29.) авг. о. г. у својој 44. години живота. Лака му црна земља!

Нашим поштованим претплатницима.

Најучтивије умољавамо наше поштоване претплатнике, да нам пошљу дужну претплату. На адресном омоту назначено је плавом оловком, са 1, ко дугује за ову, а са 2, 3 и 4 који дугују за више година. Ко нам не пошље те претплате до идућег броја, бићемо принуђени, да обуставимо лист.

Администрација »Женског Света.«

Б Е Л Е Ш К Е.

П Р О С В Е Т А.

УГАРСКА.

Раденичка школа у Панчеву имала је у понедељак и уторак 4. (17.) и 5. (18.) јула о. г. свој завршни испит из веронауке, цртања и кројења рубља и аљина. Ову школу издржава Добротворна Задруга Српкиња Панчевкиња и сад се навршила и трећа година, којом се завршује раденички течај. У току године уписало се у сва три разреда 53 ученице, а школу је водила г-ђица Мара *Цвијановићева*, која је са испитом и завршила свој школски рад, што је задрузи врло жао. Од ученица тих положила је с одликом испит из рада за кројење рубља и веза концем и златом, г-ђица Јелена *Пуржаровићева*, која је награђена књигом и златником од 10 круна.

Идућа школска година ове школе отпочиње по ст. кал. 1. септембра о. г. а уписивање почиње 16. августа по ст. кал.

С Р Е М.

Даљска српска православна црквена општина узимањем г. дра Милана пл. *Максимовића*, зета патријархова, добила је дозволу од земаљске власти, да може себи подићи четвороразредну српску вероисповедну народну школу. Зграду ће назидати о свом трошку Њег. Светост, патријарх српски *Георгије*, у којој ће бити четир дворнице за четир разреда и уз то стан за једног учитеља и послужитеља. Остали учитељи имаће накнаду за стан у новцу. Учители ће имати по 800 кр. редовне плате. За издржавање те школе, даваће политична општина годишње 4000 К а властелинство даљско $\frac{1}{4}$ сесије ораће земље; остало ће срп. црквена општина додавати. За ову школу, поред горњих има заслуга и парох даљски г. Душан *Магарашевић*, јер је он то највише подстицао. Нека им је свима слава и хвала!

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА.

Између 21. септембра и 15. октобра о. г. морају се у свој Босни и Херцеговини организовати црквеношколске општине по уредби, коју је одобрило Њег. Величанство, наш премилостиви краљ, Франц-Јосиф I., као опуномоћени Господар тих покрајина. Са том установом отпочеће тамо редован и законит црквеношколски живот, који је застао био. Нека је срећно!

КРАЊСКА.

Школа за домаћице. Господарско (или привредно) Друштво у Љубљани наше браће Словенаца отворило је пре осам година у Љубљани школу за домаћице, у којој се уче словеначке кћери свему, што је једној доброј домаћици потребно, а наиме: уче кувати, руком и на машини шити, прати, глачати (пеглати), неговати живину, обделавати повртарство, рачунати и књиге водити, дворити болеснике, лечити болесну марву и живину и т. д. Така би школа била од велике асне и нама Србима с једне и друге стране и чудимо се, да слободна краљевина Србија није још доспела на то, кад то већ све државе и сви народи на западу имају у већем броју.

С Р Б И Ј А.

Српски Универзитет у Београду службено ће се отворити 2. (15.) октобра о. г. Срећно да Бог да!

Женска Гимназија у Нишу. Нишлије су лане основали приватну женску гимназију у свом месту, али их скупо стаје, те су умолили министра просвете, да им плаћа наставнике, а остало ће све сама оп-

штина подмитити. Ако им се ова молба испуни, онда ће Србија имати две женске гимназије.

Монашка Пољопривредна Школа у манастиру Студеници. Београдска Митрополија решила је да установи Пољопривредну Монашку Школу у манастиру Студеници у Србији. У тој школи ће калуђери изучавати све гране пољопривреде, а по свршетку школе намештаће се по осталим манастирима. Митрополија се због тога обратила Министарству Народне Привреде за програм и евентуално мишљење, на што се Министарство одмах одазвало.

Већ пре коју годину било је о томе речи, да ће се и код нас у неком фрушкогорском манастиру практична пољоделска школа — ратарница — основати, али изгледа, да је ствар негде запела.

ЦРНА ГОРА.

Девојачки институт царице Марије завршио је крајем јуна о. г. своју школску 1904—5. годину и издао је свој извештај, из ког се види, да је у том заводу било прошле школске године: 92 ученице, од којих је довршило школу њих 10 и то: 2 Црногорке, 4 из Боке Которске, 2 из Босне, 1 из Славоније (Осека) и 1 из Хрватске (Загреба). Од њих су свршиле 6 с одликом, 2 с врло добрим и 2 с добрим успехом. Књагиња Милена примила је лично ученице што свршавају завод у своје просторије на опроштај, дала им лепа савета и материнског благослова и обдарила их уобичајеним даровима.

РУСИЈА.

Како у Француској приморској вароши Ници живе многе руске породице, а одлазе тамо и многи болесници здравља ради, то су им деца приморана да полазе тамо француске средње заводе. Тим начином пак одрођују им се деца и отуђују од руских народних идеала. С тога руска држава отвара тамо од 1. октобра о. г. своју руску гимназију, да тим начином очува свој подмладак у народном духу.

ТУРСКА.

Српска женска гимназија, од три разреда постоји у *Битолу* и било је прошле школ. године у њој 43 ученице; од којих је прешло у старији разред: 28, понављају разреде њих 8, а понављају поједине предмете: 6, а 1 је изостала из школе. С одликом је свршило разреде 9 ученица.

У *Скопљу* постоји женски пансионат а од шест година и српско забавиште.

З Д Р А В Љ Е.

Знамениту певачицу светског гласа г-ђу *Аделину Пати*, прозвали су: »Увек млада«, као што и изгледа, ма да је претурила 60. годину свога живота. Њу су често запиткивали радозналци, од куда то долази, да се она тако дуго одржала млада, здрава и свежа? и она је одговорила у једном енглеском листу ово: Здравље је природно стање, а болест у десет случајева казна за непромишљен поступак (изгред). Најбољи је начин, да останемо здрави уредан и прост начин живота, а уз то да смо задовољни. Соба, у којој живимо и спавамо треба што чешће да се ветри, у 24 сата треба најмање 8 сати да се спава. Пати је лети и зими спавала при отворени прозори. При том препоручује, да треба избегавати свако алкохолно пиће и пити само воду и млеко, а да се избегава све, што човеку ствара душевни немир и јед, а притом да је храна што простија и једноставнија.

РАЗНО.

Америка. Лондон је до данас најмногољуднија варош на свету, јер има преко шест милијуна становника; а на другом месту долази *Њујорк*, американска варош Сједињених Држава. По најновијем попису има та варош 3,987.200 особа, а са околином има преко 4,100.000 становника. За последњих пет година помножио се тамо број душа са 549.950. Ако то тако буде напредовало и даље, достиће и Лондон.

Енглеска. Године 1860. било је у Великој Британији 8.281 школа, а полазило је: 1,693.059 ученика те школе. Исте године било је тамо 135 казнених завода; а године 1898. било је тамо: 20.022 школе, које су полазили 5,601.249 ученика, а казнени заводи пали су те године на 66. Из тога се види, да школа и просвета сузбија зло и неваљалство.

65.000 Срба и Хрвата одселило се у Америку. То су званични податци који не кажу, колико има свега нашега јаднога народа у тој тужној Америци.

А колико ли странаца досељује се сваки дан к нама, који живе лијепо, обилато, добро, код нас и од нас у нашим крајевима?

Сваки дан нам је наша стара земља и отаџбина све туђија, т. ј. све пунија туђих досељеника, а нашега народа — староседиоца — сваки дан у нас све мање, јер нас потискују, бјежимо, расељујемо се. Странци долазе, лијепо живе, напредују, потискују нас, јер умију, вјештији, мудрији су, па и посљедни сељак њихов зна нузгред, још ма какви занат, а ми узмичемо, расељујемо се, бјежимо, јер смо невјешти, не умемо, не знамо се окренути.

Кад се већ бјежи и сели, не би ли дакле боље било, да се наша добра дјеца, одсад још више него досад у младости у свијет крећу?

Да они уче и изучавају те свакојаке добре и корисне послове и потребне ствари, па да се послуже — мјесто странаца — они кући враћају, и да они међу нама раде, теку и свој крај и народ просвјешћују? А они, који већ у свијету остати морају, нека се зарана за бољи посао спреме, па нека се они натјечу са туђинцима из бијела свијета.

А гдје староседиоци Срби по питомим српским крајевима не осјећају још довољно нужде и потребе, или немају можда још увијек ни довољног прегалаштва ни отпорне снаге, зар није боље, да у те наше крајеве одлази онај природни сувишак српске радне снаге из српских пренатучених крајева, откуд се данас у Америку, Африку и другамо бјежати мора и бјежи?

Шаљите дакле ваљану дјецу из малена у свијет, упућујте их на поштење, послушност и рад, па ће за неколико година оживјети мјесто ваше и читав крај ваш, јер ће ти младићи брзо бити од велике користи и имати велику заслугу, па ће и своју породицу боље помагати него што данас зарађује један прости и задњи надничар. А кад буде више мрса и соли у мјесту, онда ће свима и свакоме обилатије и боље дотјецати. У таквом мјесту пропјеваће брзо срећа.

Жене ковачи. У сједињеним државама у Америци имаде сада 193 женска ковача, а пре десет година било је само 60.

Deutsches Volksblatt für Syrmien лист, који у Руми излази а у душак дражи Немце против Срба (и Славена у опште) пути и учи Немце, нека никако не узимају Срба шегрта и у опште Срба млађих у своје куће, радње и т. д. Кад би се то на српски превело, то би била исто тако и за Србе упута, да ни Срби не смеју исто тако држати швапских слугу, слушкиња, млађих, радника, а наша су села и градови преплављени швапским занатлијама, радницима, мајсторима, бирташима и т. д. и све те Швабе међу нама лепо живе.

Они се свуд шире и богате међу нама, а увек и свуд су са сваким против нас, а њима ни то није доста, већ они хоће сасвим да истребе Србе, да се

они сами тамо шире, где је некад Србин без странаца живовао. Ми смо их безазлени Срби досад сами међу собом подизали, а сад они ето тако окрећу.

Видићемо, како ће се Срби одсад према свему томе владати.

Хвала Србима, који не узмичу. Нама Србима сви свуда о глави раде, а најгоре нам је и најгоре стојимо тамо, где сами пред душманима узмичемо, где попуштамо, пузимо.

И славенска ћирилица им је мрска, а баш славенска небраћа највећи су јој противници, па су и на пошти на све руке мучили и кињили Србе, а слапчине су и у томе попуштале — разуме се.

Али има још и правих, добрих Срба, који никога не дирају, никога не узнемирују, али који ни у своме никоме ни за длаку не попуштају и не узмичу, већ се бране, отимају, па се и притужују где треба, кад неразумни, неспособни, самовољни чиновници насиља чине.

Услед многих таквих притужаба против безаконја чиновничког, наредио је министар трговине, да одсад сви поштански службеници у Хрватској и Славонији морају да науче то јест да знаду читати ћирилицу и да пошта мора да прима обична писма и т. д. ћирилицом адресирана, а исто тако да признају и да примају потписе ћирилицом на рецеписима итд. — и то свуда на поштама у подручју Хрватске и Славоније.

Буду ли се одсад сви Срби тим својим правом издашније користили него досад и не буду ли попуштали, онда ће ускоро примати и пошта у свима осталим пословима ћирилицу, као што је то и у Далмацији, и у Босни.

КЊИЖЕВНОСТ.

— Господин *Јован Јанко Ђ. Ђосиф*, учитељ сегедински, перовођа тамошње Добротворне Задруге Српкиња и наш сарадник написао је неколико књижица за ученике и ученице срп. основ. нар. школа, које су дочекале и друго издање. Књиге су изишле у штампарији С. Миленковића у Вел. Кикинди 1905. год. а цена им је по 30 потура (филира) и то: **Животињству, Православној науци хришћанској, Рачуници и Земљопису; а Српској Граматици** 40 пот., а **Упутству** за учење читања и писања помоћу фонимике, цена је 50 пот.

У овим књижицама садржи се рад и начин, како овај учитељ учи своју децу читати, писати и остале предмете, колико је прописано за четир разреда срп. осн. нар. школе. Има у овим књижицама врло занимљивих података за размишљање, и за поуку како да се ради са једним и другим предметом у основној школи, па је вредно, да набаве учитељи све то и да се упознају с радом овог учитеља, па што им се допада нека усвоје, што им се не допада нека исправе; тако се и иде напред.

— **Разредница.** Вредни управитељ суботичке варошке српске основне школе и срп. вероисповедне школе на Келебији г. Богдан *Свирчевкић*, уједно перовођа тамошње Добротворне Задруге Српкиња издао је и ове године извештај о подручним школама за прошлу школску 1904—1905. г. под насловом Разредница и написао је у њој у почетку поучан чланак за наш народ, који говори против моде и великог трошења око ње, а препоручује штедњу и разуман привредан рад. Остало се односи на рад школски.

— **Аспасија.** Роман из живота старих Јелина. Написао Роберт Хамерлинг. Превео Јован Грчић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Нов. Саду. Овај роман има три књиге. Прва је изишла још 1884. г. у подлиску »Заставе» и отуда је сад прештампана. Има 313 страна обичне осмине и има девет приповедака. Друга је књига штампана 1897. г. има 281 страна, а у њој су осам приповедака. Трећа је

књига сад штампана ове године и има 7 приповедака на 272 стране. Цена 1 круна за сваку свеску.

— **«Учитељска Реч»**, тако ће се звати нов учитељски лист, који ће од 1. октобра о. г. по ст. кал. издавати у Сентомашу (Бачка) Светозар *Маринков*, штампар, а главни сарадник ће му бити г. *Јован З. Медуркић*, учитељ туријски, који је једном издавао »Учитељски Зборник«. Излазиће једанпут месечно, а цена му је 80 пот. за ова три месеца, а после 3 круне годишње. Претплата се шаље на издавача у Szttamás, Bácska.

— **«Das Fortschreiten des Vergessens mit der Zeit»**. Под овим насловом написао је др. Паја Радосављевић на немачком језику дисертацију којом је постигао докторски научни степен на циришком свеучилишту. У последње доба био је г. Др. Паја Радосављевић професор на сомборској учитељској школи, а ове школ. године отишао је у Америку, у Њу-Јорк, да проучава тамошње просветне прилике.

— **Лекарски извештај** о трећој београдској гимназији за школску 1904—5. г. од Др. Св. М. Марковића. Београд. Штампарија Д. Димитријевића 1905. Цена 50 пара дин. Врло поучна књига за школске старешине и учитеље.

— **Пред иконама** у обновљеној саборној цркви новосадској. Написао парох и катихета срп. више девојачке школе у Новом Саду г. Вељко Миросављевић. Прештампано из »Српског Сиона« 1905. год. Цена је књизи 50 пот.

— **Шта треба да има сваки трговац из меничног права**. Приредио Др. Стева Адамовић у Нов. Саду. Издање српске књијаре и штампарије Браће М. Поповића. 1905. г. Цена је књизи: 50 потура или 50 пара дин.

— Изишао је из штампе **Велики српско-немачки речник** у књијари Браће М. Поповића, који је саставио проф. *Јован Грчић*. Овај је речник велике осмине, на 608 страна штампан и преко 30 хиљада истумачених немачких речи. Речник је увезан у две руке у меком повезу и вреди 6 круна и у дивот повезу и вреди 8 круна. Ово је до данас највеће и према досадањим и најјевтиније издање, које топло препоручујемо.

— **Покрет**. Августа месеца о. г. почео је поново да излази у Сарајеву латиницом и ћирилицом нов лист под оваким насловом за народну просвету и славенску свест. Излазиће 1. и 15. дана сваког месеца, а годишња је претплата 5 круна, која се шаље Управи »Покрета« у Сарајеву (Терезија 11.) Сваки литерарни прилог у овом листу награђује се, а рукописи се шаљу уредништву листа.

— **Песме Владимира М. Љубевице**, нашег сарадника изашле су из штампе у засебној свесци на 55 страна велике осмине. У њој су 31 песма, а цена је 60 потура.

— **Карлсбадијаде**. (Успомене на бању Карлсбад). Шаљиве песмице написао Др. Казбулбуц, (друго издање трошком општине карлсбадске). Београд. Штампарија Д. Димитријевића.

Нашим читаоцима је познато ово име врло добро са његових занимљивих и шаљивих песмица. И ово је делце испевано у шали, а поткрепљено лепим сликама из тог знаменитог и светског купатила. Комаде су те прилике познате, занимаће га и ове песмице.

— **Илустровани Гласник**. Изашао је 3-ћи број »Илустрованог Гласника«, у Нов. Саду, са лепом садржином. »Илустровани Гласник« излази два пута у месецу, а стоји само четири круне годишње, боље издање стоји шест круна. За Србију и Црну Гору обично издање шест круна, боље осам круна. Број се шаље на захтев на углед бесплатно. Претплата и рукописи шаљу се на адресу: Ilustrovani Glasnik, Novi-Sad (Ugarska), Сечењијева ул. 12.

„**Мали добротвор**“. На жељу многих цењених пријатеља и претплатника »Малога добротвора« изашли су овогодишњи 1., 2. и 3. број тога омладинскога листа у једном свеску и у омоту под именом: »Срчичке«. Садржај им је биран од наших најмарнијих и најбољих омладинских писаца Јелице Беловић-Бернадзиковске, М. Јурчића, Р. Клаића, Р. Ф. Мађера, Ј. Мајнарића, Р. бар. Малдинија, Стј. Широле, Н. Тотха, и др. И у будуће излазиће »Мали добротвор« у четвртгодишњим свескама, броширан и обрзан. Цена му је 80 пот. на читаву годину. Поједине свеске стају само 20 пот. по комаду. Претплата и рукописи се шаљу Фр. Бартушу, равн. учитељу у Загребу.

Одговори.

Гд. М. Ђ. И. Алексинац. Није за наш лист. У родољупкама је врло оштра политичка тенденција. За приповетку не можемо ништа рећи, док не прочитамо.

Р. Мрђевова, учитељица. Ви нам поручујете, да вам накнадно пошљемо 7., 8. и 9. број нашег листа, а не означисте куда, јер у нашем списку не можемо да нађемо вашу адресу, а карта је предата на железници између Баје и Новог Сада. Молимо, да нам поближе означите адресу, и место где сте до сад били.

Овом приликом учтиво молимо све наше претплатнике, да нам при промени своје адресе увек означе, ако су се удале, како су се пре звале и где су биле, а тако и оне, које мењају своја места, да нам назначе и где су пре становали, јер има много једнаких имена и презимена, па не знамо, кога се тиче.

Уредништво и администрација.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Позив на претплату.

Намеран сам да приредим друго попуњено издање књижице:

  СВЕТИ САВА

у песмама.

Песме разних писаца,

јер је првог издања из 1895. год. сасвим нестало а поруцбине ми сваке године стижу.

Књига ће изнети до 4 табака обичне 16-ине а продаваће се по 30 потура.

Књижица ће врло добро доћи свакоме приликом приређивања Светосавских забава.

Молим г.г. учитељице и учитеље, да ми картом јаве, колико примерака да им пошљем. Новац се не мора послати пре, но што се књиге приме. Књиге се неће никоме слати, ко их не наручи и само ће се онолико послати, колико ко наручи а ни мање од 5 комада. Растуривачима за труд 10%, што нека одмах задрже а мени остали новац да пошљу. Поштарину ја плаћам.

Молим, да ми се до 1. новембра о. г. пријаве учине.

У *Панчеву* 1905.

Иван Мартиновић.

учитељ.